

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ПЛОДІВ І ЯГІД TENDENCIES OF THE WORLD FRUITS AND SMALL FRUITS MARKET DEVELOPMENT

Проаналізовано світові тенденції виробництва та споживання плодів і ягід, зовнішньої торгівлі ними, цінову ситуацію. Серед країн за обсягами виробництва та продажу фруктів лідирує Китай. Встановлено, що у зв'язку з приростом населення у світі, зміною переваг у споживанні та підвищенням рівня платоспроможності попит на плоди і ягоди зростає, що супроводжується посиленням конкуренції за ринки збуту і збільшенням товарообороту. Спільним між країнами «великої сімки» є розвиненість фермерського сегмента виробництва плодоягідної продукції, кооперації, оптової мережі, супермаркетів, активна державна підтримка розвитку садівництва.

Ключові слова: світовий ринок, плоди, ягоди, виробництво, споживання, експортно-імпортна торгівля, ціна.

Проанализированы мировые тенденции производства и потребления плодов и ягод, внешней торговли ими, ценовую ситуацию. Среди стран по объемам производства и продажи фруктов лидирует Китай. Установлено, что в связи с приростом населения в мире, изменением предпочтений в потреблении и повышением уровня платежеспособности спрос на плоды и ягоды растет, что сопровождается усилением конкурен-

ции за рынки сбыта и увеличением товарооборота. Общим между странами «большой семерки» является развитость фермерского сектора производства плодоягодной продукции, кооперации, оптовой сети, супермаркетов, активная государственная поддержка развития садоводства.

Ключевые слова: мировой рынок, плоды, ягоди, производство, потребление, экспортно-импортная торговля, цена.

The author has analyzed the world tendencies of the fruits and small fruits production and consumption, their foreign trade, price situation. Among the countries it is China that has the greatest volumes of manufacturing and selling fruits. In connection with the population increase worldwide, change of advantages in the consumption and rise of the capacity to pay the demand for fruits and small fruits has appeared to enlarge. That is accompanied by the strengthening of the competition for the selling markets and increase of the goods circulation. Common among the countries of the "great seven" is well-development of the farmers segment of the production of the fruits and small fruits products, cooperation, whole sale network, supermarkets, active support of the horticulture development on the part of the state.

Key words: world market, fruits, small fruits, production, consumption, export-import trade, price.

УДК 338.439.4:338.439.63:-
634.1.076:634.7

Сало І.А.

д.е.н., с.н.с., вчений секретар
Інститут садівництва

Національної академії аграрних наук

Постановка проблеми. У світі плоди і ягоди займають особливе місце в споживчому кошику населення. Останнім часом досить високим попитом користується плодоягідна продукція органічного виробництва через високу увагу населення до здорового способу життя та високий рівень купівельної спроможності за кордоном. На сьогодні залишається незаповненою ніша ринку продукції органічного виробництва. З огляду на зміну уподобань споживачів плодів і ягід актуальним є питання кількісного та якісного забезпечення плодоягідною продукцією.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічні дослідження в галузі садівництва, а також вітчизняного ринку плодів і ягід проводили Л.П. Симиренко, П.Г. Шитт, В.В. Юрчишин, Д.Ф. Чухно, О.М. Шестопаль, А.І. Шумейко, О.Ю. Єрмаков, І.А. Сало, В.А. Рульєв, Л.О. Барабаш, Г.М. Сатіна, Т.А. Маркіна, Л.А. Костюк та ін. Однак додаткової уваги потребують дослідження динаміки світового виробництва, споживання плодів і ягід, їх структури в період формування нових ринків збуту та пріоритетних зовнішньоекономічних зв'язків з країнами-імпортерами.

Постановка завдання. Метою досліджень є розкриття кількісних та вартісних параметрів світового ринку плодів і ягід в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Світове виробництво плодів і ягід має тенденцію

до зростання, особливо у розвинених країнах і в тих, що розвиваються. Так, у 2014 р. порівняно з 2010 р. виробництво плодів і ягід у світі розширилось, зокрема: яблук на 20,0%, мандарин на 26,6%, грецьких горіхів на 20,7%, суниці та малини – відповідно на 22,7 та 20,0% тощо (табл. 1). Це відбувається переважно за рахунок збільшення площ плодоносних насаджень – на 4–5% та урожайності на 5–15%, а по окремих культурах – на 20–35%. За рівнем виробництва у світі переважали банани та яблука – у 2014 р. відповідно 114 та 85 млн т. Третє місце займали апельсини – 71 млн т. Під садами цих культур зосереджені найбільші площі: під яблунею – 5,1 млн га, бананами – 5,4 та апельсинами – 3,9 млн га. Таким чином, світовими лідерами за основними показниками в садівництві – площі, виробництво, урожайність можна вважати три вище перелічені породи. Серед ягід основну позицію займає суниця – її виробництво в 3–12 разів вище за смородину, малину та агрус. Ця ягода вважається найулюбленішою для споживачів не лише України, а й світу.

Основним виробником плодів і ягід серед країн, за даними 2010–2014 рр. є Китай. Так, у 2014 році його частка у вирощуванні яблук становила 48,3% (40,9 млн т) (рис. 1). Це пояснюється перш за все наявністю дешевої робочої сили, тоді як виробництво плодів і ягід є досить трудомістким процесом. Китай – найбільш насе-

лена країна – тут проживає 1400,6 млн осіб. При цьому основна маса доходів (45%) зосереджується у найбагатших сім'ях (10% усього населення). Їх доход у 40 разів перевищує доходи найбідніших верств (10% населення), що змушує останніх працювати за дуже низьку плату [2]. У Китаї вирощуються практично всі види плодів. Одним з основних напрямів аграрної реформи в цій державі є формування продовольчого ринку та розвиток системи сільської кредитної кооперації. У 2014 р. частка площ плодоносних насаджень Китаю становила 10 млн га (28% світових 36 млн га), а частка валових зборів – 132 млн т плодів і ягід, або 27% світових (482 млн.).

Передбачається, враховуючи щорічні темпи зростання, що світове виробництво плодів і ягід буде і надалі збільшуватися, що є наслідком щорічного приросту населення майже на 2% і змін щодо переваг у споживанні. Так, у щоденному раціоні людини плоди та ягоди замінюють протеїни та крохмаль.

Слід зауважити, що в Китаї, незважаючи на лідерство у вирощуванні персиків і нектаринів, слив, суниць, рівень їх виробництва на одну особу в рік незначний – відповідно 8,9, 4,4 та 2,2 кг. Найбільше вирощується яблука – 29,2 кг, причому ціни на них нижчі ніж на інші плоди, наприклад, у 2015 році вони були на 23 і 35% дешевші за персики, нектарини (0,71 дол./кг) та сливи (0,78 дол./кг) відповідно.

Особливе місце в раціоні харчування населення світу серед плодів займають банани, навіть у тих країнах, де вони не виробляються, в т.ч. і Україні. Так, у 2014 р. саме їх найбільше припадало на особу – 15,7 кг (рис. 2). Норма споживання бананів у розвинених країнах становить близько 130 кг на особу в рік. Лідером їх світового експорту є Латинська Америка, яка щорічно поставляє близько 500 млн коробок (1 коробка дорівнює в середньому 20 кг), зокрема, Еквадор – 36%, або 5,4 млн т в 2013 р. 15%, або 2,3 млн т бананів реекспортується з США, Німеччини, Італії, Франції, Бельгії.

В цілому з підвищенням рівня вирощування плодів і ягід між країнами посилюється конкуренція за ринки збуту. Кожен рік збільшуються обсяги експортних та імпортних поставок – на 10–15%.

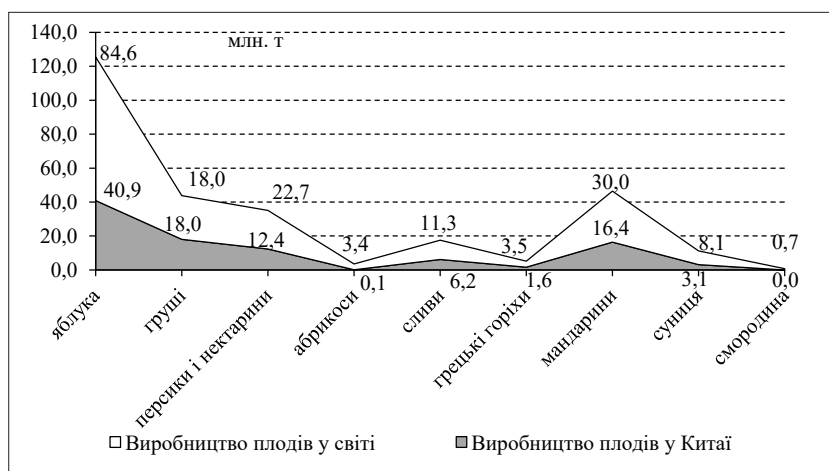

Рис. 1. Виробництво плодів і ягід у світі в 2014 р., млн т

Джерело: розраховано за даними FAO [1]

Таблиця 1

Динаміка площ, урожайності, валового збору плодів і ягід у світі

Продукція	Площа, тис. га		% 2014 р. до 2010 р.	Урожайність, т/га		% 2014 р. до 2010 р.	Валовий збір, млн т		% 2014 р. до 2010 р.
	2010 р.	2014 р.		2010 р.	2014 р.		2010 р.	2014 р.	
Яблука	4828	5052	104,6	15	17	115,1	71	85	120,0
Груші	1567	1574	100,5	15	16	113,1	23	26	113,2
Абрикоси	461	509	110,5	7	7	91,7	3	3	103,0
Персики та нектарини	1500	1495	99,7	14	15	111,8	21	23	111,2
Сливи	239	252	105,5	4	5	102,3	11	11	107,6
Грецькі горіхи	959	995	103,7	3	4	112,9	3	4	120,7
Лісові горіхи	611	916	149,9	1	1	57,1	1	1	77,8
Банани	5413	5394	99,6	20	21	105,5	109	114	105,0
Лимони	1042	1057	101,5	14	15	108,5	15	16	110,1
Апельсини	4127	3886	94,2	17	18	108,3	70	71	102,0
Мандарини	2158	2285	105,9	11	13	119,1	24	30	126,6
Суниця	317	373	117,8	21	22	104,3	7	8	122,7
Смородина	124	117	94,8	5	6	105,7	1	1	100,0
Аґрус	31	31	97,8	5	6	107,8	0,2	0,2	100,0
Малина	110	93	85,1	5	7	137,5	1	1	120,0

Джерело: розраховано за даними FAO [1]

Основну частку у світовій торгівлі займають банани – близько 30–35% (15–20 млн т). Загалом експорт плодів становить близько 10–12% їх світового виробництва, а це до 48–55 млн т.

Світовим лідером імпортичних поставок багатьох видів плодів є Росія, зокрема й тих, що відзначаються високим потенціалом виробництва в Україні: яблук (у 2013 році – 789,4 тис. т, або до 15%), груш (387,0, або до 15%), абрикосів (70,9, або до 25%) і слив (89,2 тис. т, або близько 10%). Вартість плодів і ягід, що могли б у перспективі постачатися на російський ринок з нашої країни, становила у 2010–2013 рр. 1,7–1,9 млрд дол. (рис. 3). Серед цитрусових Росія найбільше, порівняно з іншими країнами-імпортерами, ввозить мандарини – 810,7 тис. т (близько 15%). Безперечно, що вона для України є найвигіднішим покупцем плодів і ягід з огляду на територіальне розміщення та недостатню місткість ринку. Однак, зважаючи на події, що склалися на сході нашої країни, введенням Росією ембарго на вітчизняну плодоовочеву продукцію в жовтні 2014 р. та на економічну ситуацію в цілому виникла нагальна потреба диверсифікації зовнішніх каналів збуту з метою уникнення економічних ризиків у перспективі. Наразі основними світовими експортерами плодової продукції є Китай, Іспанія та США.

У світі спостерігається варіація цін на плоди і ягоди за роками. Наприклад, у Китаї ціни на яблука у 2015 р. порівняно з 2013 знизилися на 7% (0,58 дол./кг), тоді як на суницю зросли на 13% (1,77 дол./кг). Це пояснюється надто низьким рівнем її виробництва на особу в рік.

У різних країнах ціни істотно різняться. Так, на яблука у 2014 р. вони були найвищими в Японії, Фінляндії, Люксембурзі – 1,7–2,3 тис. дол./т, де їх виробництво низьке, а значно нижчими у Польщі, Україні – 0,2 тис. дол./т, де потенціал вирощування плодів яблуні значно вищий.

Серед країн «великої сімки» – США, Японія, Німеччина, Великобританія, Франція, Італія, Канада (в березні 2014 р., у зв'язку з приєднанням

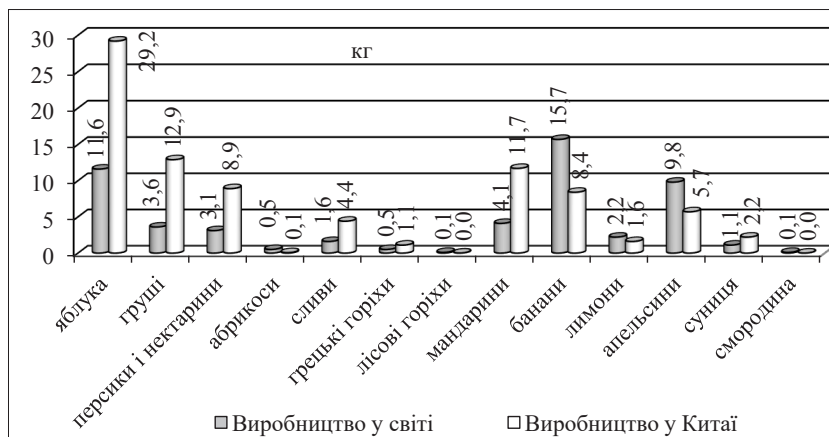

Рис. 2. Виробництво плодів і ягід у світі в 2014 р., кг на особу в рік

Джерело: розраховано за даними FAO [1]

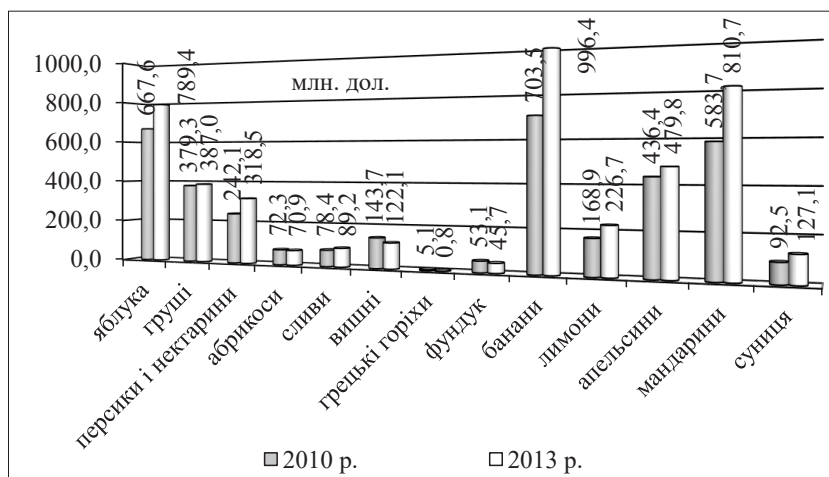

Рис. 3. Вартість світових імпортичних поставок плодів і ягід у Росію, млн дол.

Джерело: розраховано за даними FAO [1]

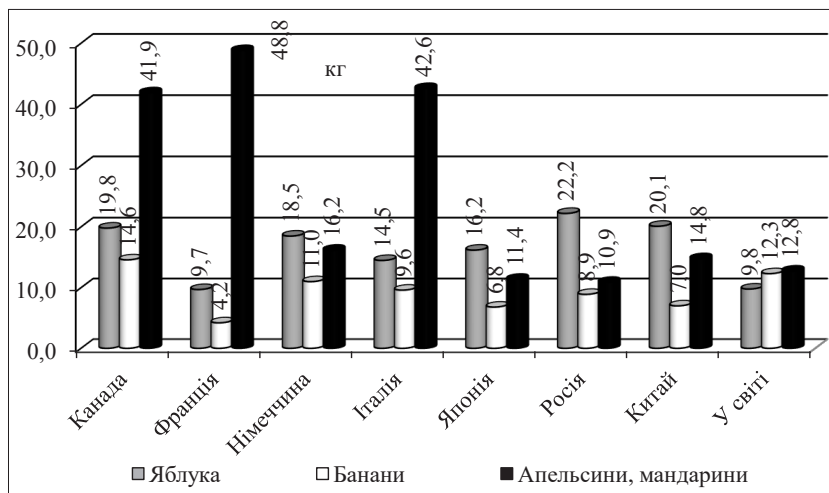

Рис. 4. Споживання плодів у світі в середньому за 2011-2013 рр., кг на особу в рік

Джерело: розраховано за даними FAO [1]

АР Криму до Російської Федерації, західні країни заявили про припинення своєї участі у самітах «великої вісімки» і перехід до попереднього формату «велика сімка» – без участі Росії) основну частку у світовому виробництві плодів становлять США, наприклад, яблука у 2014 р. 5,2%. Це у 2–10 разів більше, ніж у країн-партнерів. Водночас значне розширення виробництва всіх видів плодів у цьому році порівняно з 2010 (на 15–60%) спостерігається лише в Китаї. Найбільше фруктів споживається в Канаді, Італії та Франції, незважаючи на значно нижчі обсяги їх вирощування порівняно з іншими країнами «великої сімки», тобто основну масу плодів вони імпортують. Зокрема, попит на яблука, банани, апельсини та мандарини в середньому за 2011–2013 рр. становив у них 63–76 кг на особу в рік (рис. 4). Найнижчий рівень споживання цих плодів у Японії – 34,4 кг та Китаї – 41,9 г на особу, тоді як останній знаходиться на передових позиціях у їх вирощуванні. Це пояснюється високим розвитком його зовнішньоторговельних зв'язків та експортоорієнтованістю виробництва плодової продукції.

Істотно різняться у «великій сімці» ціни на плоди і ягоди, зокрема на яблука, груші, сливи, абрикоси, персики, нектарини, суницю (рис. 5). У 2014 р. найвищими вони виявилися у Японії – 1,8–3,8 тис. дол./т на плоди та 9,3 на суницю. В цій країні їх пропозиція обмежена і при цьому фонд споживання за рахунок імпорту поповнюється переважно бананами та цитрусовими. Найнижчі ціни на плоди у США та Італії – 0,5–1,0 тис. дол./т, що пояснюється наявністю найбільших обсягів пропозиції плодів з-поміж перелічених країн, яка формується за рахунок власного виробництва.

Світовий ринок плодів і ягід в цілому характеризується несталою кон'юнктурою за різними їх видами, коливанням обсягів експорту та імпорту, незначним зростанням виробництва і товарообігу. Очевидно, що за рівнем вирощування плодів жодна з названих вище країн не може зрівнятися

з Китаєм. Спільним між ними є те, що промисловим садівництвом тут переважно займаються фермери. Особливістю ж в їх ринковій інфраструктурі є розвинена система оптових ринків та супермаркетів. У більшості країн все актуальнішим стає питання продажу якісних плодів і ягід, які б відповідали міжнародним стандартам і вимогам СОТ щодо торгівлі сільськогосподарською продукцією. Загалом функціонування та розвиток ринку плодів і ягід та зовнішньої торгівлі практично у всіх країнах регулюється та підтримується державою. Так, дбаючи про власну продовольчу безпеку, вони вилучають аграрний сектор з ринкової економіки, використовуючи державні важелі регулювання сільського господарства. У Західній Європі під державне регулювання припадає 90% цін на сільськогосподарську продукцію, наприклад, у вигляді субсидій на засоби виробництва. Частка їх у сільському господарстві становить, наприклад, у США – 30%, Канаді – 45, країнах ЄС – 49, Швеції – 59, Японії – 66, Фінляндії – 71, Норвегії – 77, Швейцарії – 80% [3, с. 199].

Для розширення пропозиції якісних вітчизняних плодів і ягід, кращого їх зберігання та ефективного збуту, посилення конкурентних позицій на світовому ринку, зважаючи на досвід розвинених країн, важливе значення мають розвиток в Україні оптових ринків з усім комплексом устаткування, виробничих та обслуговуючих кооперативів, а також виважена маркетингова політика. Вважаємо, що необхідною є дієва державна підтримка різних кон'юнктурних процесів на вітчизняному ринку плодів і ягід.

Висновки з проведеного дослідження. Світовий ринок плодів і ягід характеризується щорічним розширенням їх виробництва, що зумовлено приростом населення, високим рівнем платоспроможності і зміною переваг у споживанні. Зростання попиту на плоди і ягоди супроводжується посиленням конкуренції за ринки збуту і збільшенням обсягів експортних та імпортних поставок.

Встановлено, що перші три лідерські позиції за рівнем вирощування плодів у світі займають банани, яблука та апельсини, а суниця перше місце з-поміж ягід. Серед країн за обсягами виробництва та продажу фруктів лідирує Китай.

Незважаючи ні на що, ринку плодів і ягід постійно властиве прагнення до врівноваження попиту і пропозиції. Однак ці процеси не є стабільними, тобто вони носять стохастичний характер і відбуваються під постійним впливом сукупності суперечливих або взагалі протилежних факто-

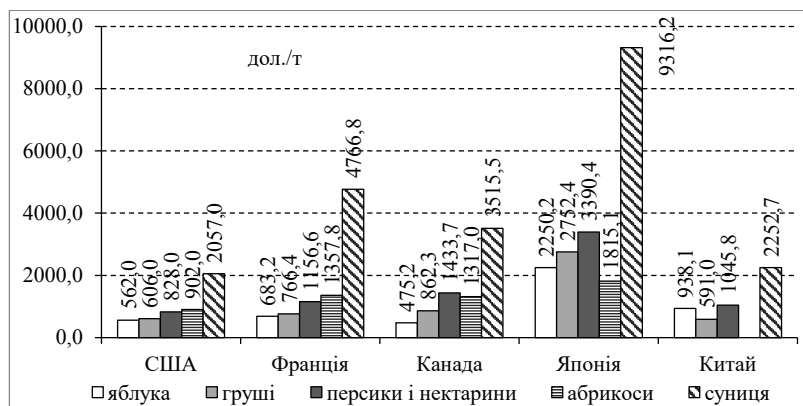

Рис. 5. Ціни на плоди і ягоди у країнах «великої сімки» та Китаї у 2014 р., дол./т

Джерело: розраховано за даними FAO [1]

рів, що й зумовлює безперервні коливання в тенденціях розвитку ринку. Все це викликає зацікавленість у його подальших теоретико-методологічних дослідженнях, аналізі та прогнозуванні розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. FAOSTAT – FAO Statistics Division 2017 [Елек-

тронний ресурс]. – Режим доступу: <http://faostat.fao.org/>.

2. Сало І.А. Огляд ринку плодів у світі / Сало І.А. // Садівництво. – 2014. – Вип. 68. – С. 357–364.

3. Нова економічна парадигма формування стратегії національної продовольчої безпеки України у XXI столітті [за ред. П.Т. Саблука]. – К.: ІАЕ УААН, 2001. – 638 с.

PROVIDING OF THE CONDITIONS FOR EFFICIENT DEVELOPMENT OF THE AIRCRAFT CONSTRUCTION SPHERE OF UKRAINE

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УМОВ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ АВІАБУДІВНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

The article presents the suggestions of providing the innovative development of the aircraft manufacturing sphere of Ukraine. It was defined the goals, objectives and stages of implementation of complex solutions for development of aircraft manufacturing industry of Ukraine, outlines the contents of the main activities for the development of aircraft manufacturing industry of Ukraine. It's done the forecast of positive effects for the innovative development of aircraft manufacturing sphere of Ukraine from implementation of the proposed activities.

Key words: aviation industry, aircraft construction, aircraft manufacturing complex, industrial potential

В статті наводяться пропозиції щодо інноваційного розвитку авіабудівної сфери України. Визначаються цілі, завдання та етапи реалізації комплексу рішень з розвитку сфери літакобудування України, викладається зміст основних заходів з розвитку літакобудування України, визначаються показники (індикатори) досягнення цілей і вирішення

завдань розвитку літакобудування. У висновках робиться прогноз позитивних ефектів щодо інноваційного розвитку авіабудівної сфери України від впровадженні запропонованих заходів.

Ключові слова: Авіаційна промисловість, літакобудування, авіабудівний комплекс, промисловий потенціал.

В статті приводяться пропозиції по забезпеченню інноваційного розвитку авіастроїтельної сфери України. Определяются цели, задачи и этапы реализации комплекса решений по развитию сферы самолетостроения Украины, излагается содержание основных мероприятий по развитию самолетостроения Украины. Делается прогноз положительных эффектов для инновационного развития авиационной сферы Украины от внедрения предложенных мероприятий.

Ключевые слова: авиационная промышленность, самолетостроение, авиационный комплекс, промышленный потенциал.

УДК 629.73:338.45(477)(045)

Sokoly I.I.

Doctor of Economic Sciences,
Professor at Department of Management
Economics

Odessa National Polytechnic University

Bukovskyi O.O.

Postgraduate Student

Odessa National Polytechnic University

Statement of the problem. Modern depression state of aircraft industry requires the development of a set of measures which will provide its output at a high international level. The scientific objective of the development of this complex is to define the goals and objectives for the development of Ukrainian aviation industry, development in accordance with these objectives, specific activities, indicators of achievement and objectives.

Analysis of recent researches and publications. Problems of innovative development of the aviation industry of Ukraine is a subject of many publications in which it is possible to trace the evolution of views on its role and place in the development of the state, and ways to ensure progress in its structural organization and methods of work. Problems of development of aviation industry of Ukraine were investigated by such experts as V. Androsova, СТ.

Boguslaev, Burchinsky, S. Goncharov, V. Gorbulin, V. Zagorulko, S. Short, A. Kachan, D. Kiva, G. Krivov, J. Kulaev, N. Pechorin, C. Pedraza, I. Sokoly, A. Shevtsov, etc

Definition of the unsolved questions. The main question of scientific problems is the development of complex organizational and economic activities, which provide conditions for development of aircraft industry of Ukraine, taking into consideration the factor of globalization and challenging economic conditions.

The scope of the article. The scope of this work is to develop a set of measures that will provide conditions for effective development of the aircraft construction sphere of Ukraine. These goals include:

– to define goals, tasks and stages of implementation of complex solutions for development of aircraft industry of Ukraine,